

SXEDIO.κ26

2.12.1966: Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΙΣΑΓΕΙ ΜΥΣΤΙΚΑ ΟΠΛΑ ΑΠΟ ΤΗ ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΠΟΥ ΕΛΕΓΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΑΔΙΤΕΣ ΑΞΙΩΜΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟ ΓΡΙΒΑ ΣΕ ΜΕΓΑΛΟ ΒΑΘΜΟ, ΑΛΛΑ ΞΕΣΠΑ ΣΑΛΟΣ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Η Κυπριακή Κυβέρνηση προχώρησε στα μέσα του **1966** στις αποφάσεις της με στόχο τη δημιουργία στρατού που θα βρισκόταν αποκλειστικά υπό τη δικαιοδοσία της ή στη χειρότερη περίπτωση την ενίσχυση της Αστυνομίας που ήλεγχε απόλυτα, αλλά ο Στρατηγός Γρίβας, διοικητής της ΑΣΔΑΚ και η Ελληνική Κυβέρνηση ήθελαν να ελέγχουν κάθε κίνηση του Προέδρου Μακαρίου αναφορικά με την Άμυνα.

Αρχικά απευθύνθηκε προς τον Στρατηγό Γρίβα και ζήτησε να ενισχύσει την Αστυνομία με μερικά άρματα μάχης και άλλο οπλισμό, αλλά αυτός απάντησε αμέσως ότι δεν υπήρχαν διαθέσιμα.

Ετσι ο υπουργός Εσωτερικών Πολύκαρπος Γιωρκάτζης και γενικότερα η Κυβέρνηση άρχισαν προσπάθειες για να εξεύρουν οπλισμό από ξένες χώρες. Οι δυτικές χώρες ήσαν πάντοτε απρόθυμες για κάτι τέτοιο, γι' αυτό και στράφηκε προς τις κομμουνιστικές χώρες.

Οι διαβουλεύσεις προχώρησαν σε ικανοποιητικό βαθμό και εξακριβώθηκε ότι η Τσεχοσλοβακία ήταν πρόθυμη να προμηθεύσει την Κύπρο με τέτοιο οπλισμό.

Οι διαβουλεύσεις είχαν γίνει με απόλυτη μυστικότητα και χωρίς να το γνωρίζουν τόσο οι στρατιωτικοί στο νησί και ιδιαίτερα ο Στρατηγός Γρίβας αλλά και η ελληνική Κυβέρνηση.

Η Κυπριακή Κυβέρνηση ήταν σίγουρη ότι σε μια τέτοια περίπτωση θα κινητοποιούνταν διάφορες δυνάμεις για να παρεμποδίσουν τη μεταφορά του οπλισμού στο νησί.

Η Κυπριακή Κυβέρνηση κινήθηκε πραγματικά με

συνωμοτικό τρόπο. Τη συμφωνία θα έκλειναν ο Πρόεδρος της Βουλής Γλαύκος Κληρίδης και ο βουλευτής Λέλλος Δημητριάδης στην Πράγα, πρωτεύουσα της Τσεχοσλοβακίας.

Ο Γλαύκος Κληρίδης και ο Λέλλος Δημητριάδης αναχώρησαν στις αρχές Αυγούστου του **1966** για την Πράγα αλλά από διαφορετικά δρομολόγια.

Ο Γλαύκος Κληρίδης μετέφερε μετρητά αντί ταξιδιωτικές επιταγές που συνειθιζόταν τότε, ώστε να μη εντοπίζεται.

Ο Κύπριος δημοσιογράφος Πέτρος Πετρίδης έγραψε στην Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια της Κύπρου (Περίοδος **1960-73** σελ. **165**) σχετικά:

"Η παραγγελία των όπλων είχε διπλό σκοπό: Πρώτο να εξοπλίσει την αστυνομία με σύγχρονα όπλα και ιδιαίτερα το ειδικό παραστρατιωκό τμήμα της αστυνομίας που προοριζόταν για την αντιμετώπιση των τουρκικών ενεργειών και δεύτερο, αλλά κυριώτερο, να εξοπλίσει το αυτοδύναμο σώμα του στρατού που θα συγκροτούσε η Κυβέρνηση.

Τον Στρατό αυτό η Κυβέρνηση τον προώριζε επίσης για την αντιμετώπιση των Τούρκων, ύστερα από τα επανειλημμένα επεισόδια στα οποία η Εθνική Φρουρά δεν αναμείχθηκε βάσει της πολιτικής ότι αντιμετώπιση τοπικών επεισοδίων ήταν δουλειά της Αστυνομίας.

Ίσως κάπου στο μυαλό του Προέδρου Μακαρίου θα υπήρχε η σκέψη ότι ο αυτοδύναμος αυτός στρατός χρειαζόταν για αντιμετώπιση κάποιας ενέργειας εναντίον του, αυτό όμως δεν φαίνεται να ήταν ο βασικός λόγος για την αγορά των όπλων. Όπως και στο πραξικόπημα του **1974** έτσι και τότε ο Μακαριώτατος, παρ' όλο που είχε ενδείξεις και πληροφορίες δεν πίστευε ότι τα πράγματα θα έφθαναν μέχρι το σημείο αυτό, ότι δηλαδή Έλληνες αξιωματικοί θα εκινούντο εναντίον της Κύπρου, πολύ περισσότερο τότε που στην αρχή βρισκόταν πολιτική κυβέρνηση. Όσο και να μη τα πήγαινε καλά μαζί της, ήταν φυσικό να σκέπτεται ότι θα είχε τον έλεγχο του στρατού και ότι δεν θα

επέτρεπε να γίνει πραξικόπημα για ανατροπή του, το θέμα συζητήθηκε και η απάντηση του ήταν: "Δεν είναι δυνατό..."

Πάντως η δημιουργία αυτοδύναμου στρατού θα έδινε στην Κυβέρνηση ένα μέτρο ελευθεριών, αποφάσεων, κινήσεων και ενεργειών χωρίς το "βέτο" της Ελλάδας.

Από την αρχή του καλοκαιριού αποκρυσταλλώθηκαν οι σκέψεις και τον Σεπτέμβριο λήφθηκε η τελική απόφαση για τα όπλα, έμενε μόνο να πάει μια αντιπροσωπεία στην Πράγα για να ολοκληρώσει την παραγγελία, ύστερα από τις προκαταρκτικές συνεννοήσεις που έγιναν στη Λευκωσία, το πρόβλημα ήταν να κρατηθεί η αγορά μυστική. Η μόνη ευκαιρία ήταν οι θερινές διακοπές. Κανένας δεν θα πρόσεχε ιδιαίτερα ότι μερικοί επίσημοι πήγαιναν στην Ευρώπη για διακοπές, αν μάλιστα έπαιρναν διαφορετικές κατευθύνσεις για να συναντηθούν τελικά στον προορισμό τους.

Στις αρχές Αυγούστου, σε διαφορετικές ημέρες, αναχώρησαν από την Λευκωσία δυο επίσημοι, ο Πρόεδρος της Βουλής Γλαύκος Κληρίδης και ο Βουλευτής Λέλλος Δημητριάδης.

Ταξίδευαν με διπλωματικά διαβατήρια, που δεν σφραγίζονται στον έλεγχο των αεροδρομίων. Αντί για ταξιδιωτικές επιταγές που θα αποτελούσαν ενδείξεις για τις κινήσεις τους έπαιρναν στις τσέπες τους μετρητά σε δολάρια.

Μετά από μερικές σκόπιμες περιπλανήσεις στην Ευρώπη έφθασαν στην Πράγα μέσω Βιέννης.

Στην Πράγα συνεχίστηκαν οι συνωμοτικές προφυλάξεις. Αντί να μείνουν σε ξενοδοχείο οι Τσέχοι τους πήραν σε μια αγρέπαυλη και τους επέδειξαν τα όπλα. Μονο ο Γλαύκος Κληρίδης που είχε εκπαιδευθεί στην ΡΑΦ και πήρε μέρος στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο γνώριζε από όπλα.

Βασικά το ενδιαφέρον ήταν για ελαφρά επαναληπτικά όπλα, αλλά και για πολυβόλα, αντιαρματικά και τεθωρακισμένα. Τα όπλα

ικανοποιούσαν τις ανάγκες, έγιναν όμως σκληρά παζάρια για την τιμή. Οι Τσέχοι παρουσίασαν όχι μόνο τους τιμοκαταλόγους των δικών τους όπλων αλλά και τιμοκαταλόγους άλλων χωρών για να γίνει σύγκριση με ανάλογα όπλα.

Τελικά η συμφωνία έκλεισε και η αντιπροσωπεία γύρισε με το συμβόλαιο της αγοράς τους. Η αξία πληρώθηκε μέσω της διπλωματικής αντιπροσωπείας της Τσεχοσλοβακίας στη Λευκωσία.

Επιστρέφοντας στη Λευκωσία το ένα μέλος της αντιπροσωπείας έφερε μέσα στις αποσκευές του ένα δείγμα από τα όπλα που του χάρισαν οι Τσέχοι.

Τα όπλα που παράγγειλε ο Γλαύκος Κληρίδης έφθασαν στην Κύπρο με πλοίο.

Το πλοίο με τον οπλισμό έφθασε στη Λεμεσό και άρχισε η εκφόρτωση, στις **2 Δεκεμβρίου 1966**. Ήταν τότε που απεκαλύφθη το φορτίο, όταν έσπασε ένα από τα κιβώτια.

Αμέσως η πληροφορία διαβιβάστηκε στο ΓΕΕΦ και το έμαθε κυριολεκτικά όλος ο κόσμος.

Το πως εξελίχθηκαν τα γεγονότα το ανέφερε ο υπουργός Εσωτερικών και Αμύνης Πολύκαρπος Γιωρκάτζης σε απάντηση του που έδωσε στη Βουλή ύστερα από ερώτηση του Κοινοβουλευτικού εκπροσώπου του Πατριωτικού Μετώπου Λέλλου Δημητριάδη στις **15 Δεκεμβρίου**:

"Αι πληροφορίες καθ' ας η Εθνική Φρουρά έθεσεν υπό παρακολούθησιν αποθήκας οπλισμού και πυρομαχικών της αστυνομίας ως και του Υπουργείου Εσωτερικών και Αμύνης ελέγχονται ως ακριβείς επί τη βάσει στοιχείων ευρισκομένων εις χείρας μου.

2. Εκ των εις χείρας μου στοιχείων και ενυπογράφων καταθέσεων προκύπτει ότι ιδρύθησαν εν τη Εθνική Φρουρά Ομάδες παρακολουθήσεως φέρουσαι τον τίτλον ΟΑΣ (Ομάδες Ασφαλείας Στρατεύματος) αι οποίαι ενεργούν κατόπιν οδηγιών του Δευτέρου Επιτελικού Γραφείου του ΓΕΕΦ και επί τη βάσει προγράμματος καταρτισθέντος υπό του εν λόγω Γραφείου.

3. Η ίδρυσις των εν λόγω ομάδων δεν ετέθη υπ'

όψιν του Υπουργείου Εσωτερικών υπό του διοικητού της δυνάμεως ή υπό οιοδήποτε άλλου αρμοδίου.

4. Αι εν λόγω ομάδες εχρησιμοποιήθησαν διά την παρακολούθησιν πολιτικών και άλλων συγκεντρώσεων, του αερολιμένος Λευκωσίας και άλλων κυβερνητικών κτιρίων.

5. Εν σχέσει με την παρακολούθησιν αποθήκης οπλισμού και πυρομαχικών της αστυνομίας τα γεγονότα έχουν ως ακολούθως:

(α). Την **2.12.1966** ημέραν Παρασκευήν ελήφθη σήμα εις το Δεύτερον Επιτελικόν Γραφείον ΓΕΕΦ ότι αφίχθη οπλισμός διά την Αστυνομίαν.

(β). Ο Ταγματάρχης Λεονταρίδης διέταξεν όπως ομάς αποτελουμένη εκ του Λοχία Καστρίτη, του Νικολαίδη Βασιλείου, του Τσακκάρη Μιχαήλ Ζαννέτη Ιωάννου, Σκουταρίδη, Κασουλίδη, Καρακάννα παρακολουθήσουν την μεταφοράν του εν λόγω οπλισμού.

(γ). Εδόθησαν οδηγίαι εις τα άνω αναφερθέντα πρόσωπα να παρακολουθήσουν εις ποίας αποθήκας θα επήγαιναν τα όπλα να καταγράψουν τους αριθμούς των οχημάτων άτινα μετέφεραν ταύτα ως και τον αριθμόν των κιβωτίων και γενικά να σημειώσουν κάθε κίνησιν εν σχέσει με τον εν λόγω οπλισμόν.

(δ) Εκ τούτων ο Ζαννέτης και Καρακάννας Ανδρέας ετοποθετήθησαν εις τον θάλαμον διά την χρήσιν του τηλεφώνου και καταγραφήν των πληροφοριών, οι δε υπόλοιποι **4** ετοποθετήθησαν οι μιν δύο επί της οροφής του ΓΕΕΦ, οι δε υπόλοιποι εις τημεία του δρομου. Σημειωτέον ότι οι επί της οροφής του ΓΕΕΦ τοποθετηθέντες εφωδιάσθησαν διά τηλεσκοπίων. Η παρακολούθησις συνέχισε μέχρι της **5** μ.μ. της επομένης. Οι **4** τοποθετηθέντες διά παρακολούθησιν υπέβαλον αναφοράν εις τον Ταγματάρχην Λεονταρίδην (Σημ: Αξίζει να αναφερθεί ότι το ΓΕΕΦ και η Αστυνομία στεγάζονταν στο ίδιο κτίριο).

(ε). Απηύθυνα επιστολήν την **12ην** Δεκεμβρίου του **1966** προς τον Σρατηγόνν διοικητήν τηςν Εθνικής Φρουράς, ζητών να με πληροφόρηση ποίος ο σκοπός της

ιδρύσεως των ομάδων τούτων, ποίος ήτο ο υπεύθυνος διά την έκδοσιν των οδηγιών παρακολουθήσεως και τίνα σκοπόν εξυπηρετεί η ενέργεια αυτή.

Αμα τη λήψει της απαντήσεως του Στρατηγού Διοικητού της Εθνικής Φρουράς θα εξετάσω το θέμα των μέτρων άτινα δέον να ληφθούν και θα ενημερώσω επί τούτου πλήρως το σώμα".

Η απάντηση είχε σκοπό να εκθέσει μια ανεπίτρεπτη, όπως τη θεωρούσε η Κυβέρνηση, ενέργεια του ΓΕΕΦ, ταυτόχρονα όμως ο Γιωκάτζης παραθέτοντας όλες αυτές τις λεπτομέρειες είχε σκοπό να προειδοποιήσει και να δείξει ότι αυτός είχε ένα καλά οργανωμένο δίκτυο πληροφοριών μέσα στο ίδιο το ΓΕΕΦ που μπορούσε να τον πληροφορήσει ακόμα και για τους πληροφοριοδότες του ΓΕΕΦ και τις κινήσεις τους.

Την ίδια μέρα που δόθηκε η πληροφορία για την άφιξη των όπλων κατέφθασε επειγόντως στη Λευκωσία ο αρχηγός του ΓΕΕΘΑ Αντιστρατήγος Τσολάκας. Για καμouflάζ έφερε μαζί του τη γυναίκα του και για δικαιολογία, για δεύτερη φορά σε λίγους μήνες, είπε ότι ήρθε να επισκεφθεί τον αδελφό του που υπηρετούσε στην Κύπρο.

Ήταν όμως φανερό από την σηνάντηση που είχε την ίδια νύκτα με τον Πρέοδρο Μακάριο, ύστερα από τις συσκέψεις του Μακαριωτάτου στο Προεδρικό με τον Υποργό Εσωτερικών και Αμύνης και τον αρχηγό της Εθνικής Φρουράς στρατηγό Πρόκο, ότι η άφιξη του αφορούσε κάποιο σημαντικό θέμα.

Δεν ήταν μόνο η Κυβέρνηση της Ελλάδας που πληροφορήθηκε την άφιξη των όπλων. Λίγες ώρες αργότερα το πληροφορήθηκε η Αγκυρα κι ο Πρέσβυς της στην Αθήνα Τουλούι είχε μια ασυνήθιστη νυκτερινή συνάντηση με τον Υπουργό Εξωτερικών ΝαύαρχοΙωάννη Τούμπα, που την ίδια νύκτα κάλεσε σε επείγουσα σύσκεψη τον Αρχηγό της ΕΡΕ Παναγιώτη Κανελλοπουλο και τον Αρχηγό των Προοδευτικών Σπύρο Μαρκεζνη.

Ενώ θα ήταν φυσικό ν' αντιδράσει η Τουρκία στην άφιξη των όπλων, αντέδρασε διπλά η Ελλάδα. Ο Στρατηγός Γρίβας, που βρισκόταν στην Αθήνα,

προειδοποιήσει την Κυβέρνηση ότι δεν θα γύριζε στην Κύπρο, αν δεν εξαναγκαζόταν η Κυπριακή Κυβέρνηση να θέσει τον οπλισμό κάτω από τον έλεγχο της Εθνικής Φρουράς. Η Αθήνα όμως ενδιαφερόταν περισσότερο να πάρει η Κυβέρνηση τα όπλα.

Ο υπουργός Αμύνης Σταύρος Κωστόπουλος έστειλε στην Κύπρο τον Συνταγματάρχη Σταθόπουλο, πρώην υπεύθυνο του Δευτέρου Γραφείου του ΓΕΕΦ για να επβλέψει τις ενέργειες για τον οπλισμό, ενώ στην Αθήνα, πριν καλά, καλά γίνουν οποιοσδήποτε διευθετήσεις. Η Κυβέρνηση ανακοίνωσε σχετικά με τα όπλα: "Απεφασίσθη όπως ταύτα μη χρησιμοποιηθούν προς το παρόν, αποθηκευθούν δε εις Κυπριακούς χώρους υπό ελληνικών έλεγχον".

Μια τέτοια ανακοίνωση είχε την σκοπιμότητα της: "Να προληφθεί τουρκική αντίδραση.

Όμως οι ενέργειες προχώρησαν πολύ περισσότερο και ξεπερνούσαν τα πλαίσια αυτά. Ο κατευνασμός της η Τουρκία θα μπορούσε να γίνει με δηλώσεις για "το θεαθήναι". Αντί αυτό, στις 7 Δεκεμβρίου, ο Πρέσβυς Μενέλαος Αλεξανδράκης πήγε κατεπειγόντως στην Αθήνα, επιστρέφοντας την ίδια μέρα μ, τον αρχηγό της ΚΥΠ στρατηγό Παπαγεωργόπουλο.

Μαζί τους ήλθε και ο μυστηριώδης αγγελιαφόρος εφοπλισμός Ανδρέας Ποταμιάνος, ο "πολιτικός των παρασκηνίων" όπως χαρακτηριζόταν από τότε.

Υστερα από τόσο ελληνικό "ενδιαφέρον" δεν ήταν εκπληκτικό πως η Τουρκία απειλούσε την Τσεχοσλοβακία με διακοίνωση ότι θα διέκοπτε σχέσεις αν συνεχιζόταν η αποστολή και άλλων όπλων και ότι θα παρεμπόδιζε με τον στόλο της οποιοδήποτε πλοίο μετέφερε οπλισμό. Η Τουρκία προχώρησε να διατυπώσει άμεσες απειλές κατά της Ελλάδος με τον Υπουργό της των Εξωτερικών Τσιαγλαγιαγκίλ και μάλιστα στην Αθήνα, όπου έτυχε να βρίσκεται πηγαίνοντας στο Παρίσι, είπε ότι αν τα όπλα δεν ετίθεντο κάτω από τον έλεγχο των Ηνωμένων Εθνών, η Τουρκία δεν θα είχε ευθύνη για τη βαση της καταστάσεως.

Την ίδια αξίωση διαβίβασε η Τουρκία προς την κυπριακή Κυβέρνηση μέσω του Επιτετραμμένου της, που όμως απορρίφθηκε μετά λίγες μέρες.

Η εισαγωγή των Τσέχικων όπλων μπορεί να μην ήταν εκείνη που ματαίωσε το πραξικόπημα (εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου αλλά) είχε όμως άλλες επιπτώσεις.

Η Κυβέρνηση Στεφανοπουλου, για να αναγκάσει τον Μακάριο να θέσει τα όπλα κάτω από τον έλεγχο της κυπριακής Εθνοφρουράς, είχε απειλήσει σοβαρά ότι θα ανακαλούσε τον πρεσβευτή της Μενέλαο Αλεξανδράκη, αν δεν περνούσε το δικό της.

Μια τέτοια ενέργεια θα ήταν χωρίς προηγούμενο στις σχέσεις Ελλάδος και Κύπρου.

Στην κρίσιμη ώρα, όμως, ήρθε η ανατροπή του Στεφανόπουλου από τον αρχηγό της ΕΡΕ Παναγιώτη Κανελλόπουλο, ο οποίος στις **20** Δεκεμβρίου απέσυρε την υποστήριξη του από την Κυβέρνηση. Ο Στεφανόπουλος υπέβαλε την παραίτηση του και στις **22** Δεκεμβρίου ορκίστηκε η Κυβέρνηση Παρασκευόπουλου.

Πάντως οι πιέσεις είχαν το αποτέλεσμα τους.

Τα όπλα αντί να διανεμηθούν, τοποθετήθηκαν στις αποθήκες της αστυνομίας και ο Πρόεδρος Μακάριος διαβαίωσε τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Ου Θάντ ότι δεν θα έβγαιναν έξω πριν περάσουν δύο μήνες.

Ακόμα η Κυβέρνηση δέχθηκε να επιθεωρήσει τα όπλα ο Διοικητής της ΟΥΦΙΚΥΠ στρατηγός Μάρτολα.

Ο Ου Θάντ πράγματι πληροφόρησε το Συμβούλιο Ασφαλείας ότι από την επιθεώρηση προέκυψε ότι τα όπλα-**100** τυφέκια, **1000** αυτόματα και πολυβόλα-βρίσκονταν στις αποθήκες. Μέχρι τότε δεν είχαν φθάσει ακόμα τα **20** τεθωρακισμένα που είχαν απαγγελθεί.

Τελικά τα όπλα διανεμήθηκαν και μάλιστα με την ανοχή της Εθνικής Φρουράς και της Αθήνας.

